

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2023-2025

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO	2
2 LAPSET JA NUORET STRATEGISISSA ASIAKIRJOISSA JA SUUNNITELMISSA	3
Kansallinen lapsistrategia.....	3
Kansallinen mielenterveysstrategia 2020-2030	4
Lohjan kaupunkistrategia.....	5
Laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma.....	6
Opiskeluhoitosuunnitelma	6
Lapsiystävällisen kunnan toimintasuunnitelma vuosille 2023-2025.....	6
Kulttuurihyvinvointisuunnitelma	7
Muut suunnitelmat	8
Lasten, nuorten ja perheiden näkemykset ja kokemukset	8
3 LASTEN JA NUORTEN OIKEUS OSALLISTUA JA VAIKUTTAA	9
4 TAVOITTEET JA TOIMENPITEET LOHJALAISTEN LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINNIN EDISTÄMISEKSI	10
5 LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTIA EDISTÄVÄT PALVELUT JA TOIMINTA	17
Kunnan järjestämät palvelut.....	17
<i>Sivistyksen toimiala</i>	17
<i>Kaupunkirakenteen toimiala</i>	18
Järjestöt, seurakunnat ja uskonnolliset yhteisöt kumppaneina.....	18
Hyvinvointialueen järjestämät palvelut	18
<i>Perhekeskustoiminta</i>	19
<i>Lapsiperheiden sosiaalityö</i>	19
<i>Opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalvelut</i>	20
<i>Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut</i>	20
Yhdyspintatyö Länsi-Uudenmaan alueella	21
6 SUUNNITELMAN TOTEUTTAMINEN JA SEURANTA	21
Tiivistelmä	22
Lähteet	23

1 JOHDANTO

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on osa Lohjan hyvinvointisuunnitelman ja -kertomuksen kokonaisuutta. Lohjan kaupungin uusi laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma vuosille 2023-2025 on valmistunut rinnakkain lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman kanssa. Laajaa hyvinvointikertomusta täydentävät Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, kulttuurihyvinvointisuunnitelma ja Hyvää Ikää Lohjalla – suunnitelma ikääntyneiden hyvinvoinnin tukemiseksi 2019–2022, joka tullaan päivittämään vuoden 2023 aikana.

Kunnan tai useamman kunnan yhdessä on laadittava lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi kunnan tai kuntien toimintaa koskeva lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, joka hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Suunnitelma on otettava huomioon talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa. (Lastensuojelulaki 12§).

Kunnan lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tulee sisältää suunnittelukaudelta tiedot:

- 1) lasten ja nuorten kasvuoloista sekä hyvinvoinnin tilasta;
- 2) lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä sekä ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista;
- 3) yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä; sekä
- 4) suunnitelman toteuttamisesta ja seurannasta.

Suunnitelman avulla ohjataan, johdetaan ja kehitetään lasten ja nuorten hyvinvointityötä kunnassa. Hyvinvointialueen kunnilla ja hyvinvointialueella on jaettu ja yhteinen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä. Hyvinvointialueen on laadittava lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi hyvinvointialueen toimintaa koskeva alueellinen lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelma (lastensuojelulaki 12§).

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laatiminen on aloitettu vuonna 2021 monialaisessa työryhmässä. Suunnitelmaa on täydennetty ja muokattu työryhmän työskentelyn jälkeen laajasti osallistaen. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman hyväksyy kaupunginvaltuusto. **Lapsiystävällisen kunnan toimintasuunnitelma vuosille 2023-2025 on osa lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa.**

Tässä suunnitelmassa lapsilla ja nuorilla tarkoitetaan kaikkia 0-29-vuotiaita. **Painopiste on hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävässä palveluissa ja toiminnassa.** Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteet tukevat osaltaan kaupunkistrategian tasapainoisen talouden, hyvien peruspalveluiden sekä toimivan tietoyhteiskunnan tavoitteiden toteutumista.

Lohjan kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman viitekehyksenä hyödynnetään Valtioneuvoston kokoamaa Edellytykset kasvuun, oppimiseen ja osallisuuteen kaikille -raporttia (Väljærvi, 2019). Raportti on lapsia ja nuoria koskeva tutkimuskooste, joka laadittiin lapsistrategian valmistelutyön taustaksi. Raportti perustuu tutkijoiden

alkuperäistekstien sisällön analyysiin ja niiden tematisointiin viideksi eri teema-alueeksi. Lasten ja nuorten hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä tarkastellaan näiden viiden teeman viitekehyksessä:

2 LAPSET JA NUORET STRATEGISISSA ASIAKIRJOISSA JA SUUNNITELMISSA

Vaikka yleinen hyvinvointi ja terveys ovatkin vuosien saatossa kohentuneet, on niiden epätasainen jakautuminen väestössä ja kasautuvat ongelmat yhä yleisempi haaste. Niin kansallisissa kuin Lohjan ohjaavissa strategisissa asiakirjoissa haavoittuvassa asemassa olevien aseman turvaaminen on keskiössä. Haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten tunnistaminen ja heidän osallistumisensa palvelujen ja toimintojen kehittämiseen edistää yhdenvertaisuutta. Haavoittuvassa asemassa olevilla lapsilla ja nuorilla voi olla yksi tai useampia terveyteen, toimeentuloon, sosiaaliin suhteisiin tai elinolosuhteisiin liittyviä riskejä, jotka toteutuessaan voivat johtaa yhteiskunnallisesti heikkoon asemaan. Eri lapsiryhmät voivat olla palveluissa ja eri tilanteissa haavoittuvassa asemassa, esimerkiksi kodin ulkopuolelle sijoitetut, toimintarajoitteiset, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat ja maahanmuuttajataustaiset lapset ja nuoret.

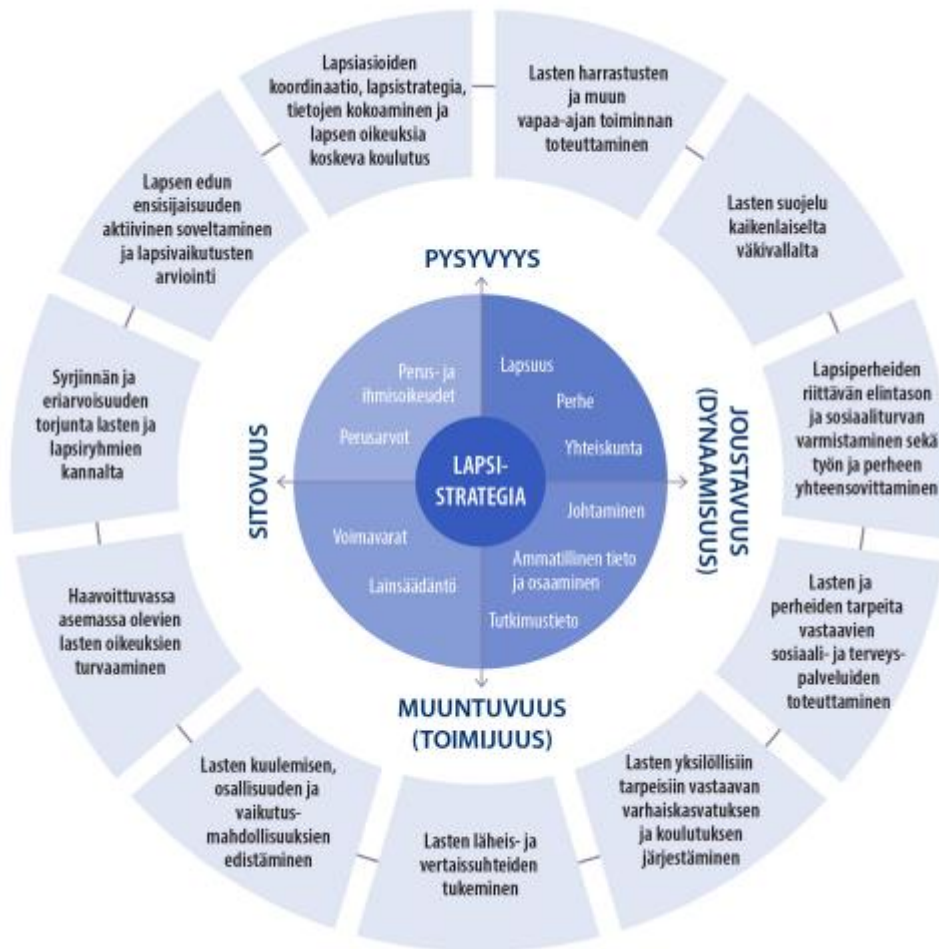
[Kansallinen lapsistrategia](#)

Kansallinen lapsistrategia on tarkoitettu toteuttamaan YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen asettamat veloitteet (lapsen oikeuksien sopimus, 1991). Strategian taustalla ovat **YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen** neljä yleisperiaatetta: syrjimättömyys, lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus elämään, henkiinjäämiseen ja kehittymiseen sekä lapsen osallisuus.

Strategia pohjautuu kolmeen pääajatukseseen:

- luodaan aidosti lapsi- ja perhemyönteinen, lapsen oikeuksia kunnioittava Suomi
- lapsen oikeudet ja asema vakiinnutetaan niin, että lapset huomioidaan johdonmukaisesti kaikessa poliittisessa ja tosiasiallisessa toiminnassa ja että lapset saavat tietoa heille kuuluvista oikeuksista

- haavoittuvassa asemassa olevien lasten asema turvataan ja heidän tarpeensa tunnustetaan paremmin

(Strategian oikeudellinen ja yhteiskunnallinen perusta, lapsistrategia 2021)

Strategian vaikuttava toimeenpano edellyttää pysyviä rakenteita ja strategiatyön tiivistä kiinnittymistä valtionhallinnon, aluehallinnon ja kuntien strategiseen suunnitteluun ja päätöksentekoon.

Kansallinen mielenterveysstrategia 2020-2030

Mielenterveyden perusta rakentuu lapsuudessa ja nuoruudessa. Lapsuuden ja nuoruuden kasvuolosuhteet vaikuttavat merkittävästi mielenterveyteen. Lasten ja nuorten mielenterveys vahvistuu, kun

- luodaan edellytykset turvalliseen elämään perheissä ja muissa keskeisissä kasvuympäristöissä ja yhteiskunnan muutoksissa
- turvataan jokaiselle lapselle yhtäläiset mahdollisuudet hyvään itsetuntoon ja mielenterveystaitoihin, oppimiseen ja onnistumisen kokemuksiin,

- annetaan jokaiselle lapselle ja nuorelle yhtäläinen mahdollisuus osallistua turvallisiin ja kehitystä edistäviin harrastuksiin
- turvataan haavoittuvassa asemassa tai elämäntilanteessa olevien lasten ja nuorten oikeudet
- vähennetään lapsiperheköyhyyttä
- vähennetään lasten ja nuorten syrjäytymistä

Lohjan kaupunkistrategia

Lohjan kaupunginhallitus hyväksyi Lohjan uuden kaupunkistrategian vuosille 2023-2030 marraskuussa 2022. Lohjan visiona on olla vuonna 2050 eloisa kaupunki metropolialueella maaseudun syleilyssä. Lohja tunnetaan elämästä nauttivien ihmisten valintana.

Lohjan kaupunkistrategiassa määritellyt strategiset painopistealueet ja tavoitteet ovat seuraavat:

- Sijainniltaan loistava
- Luonnostaan tunnettu
- Oppiva ja hyvinvoiva
- Yritysten suosima ja suosittalema

Oppivan ja hyvinvoivan Lohjan tavoitteina on, että lohjalaisten tyytyväisyys lasten ja nuorten palveluiden tarjontaan ja laatuun kasvaa strategiakauden jokaisen vuoden aikana ja että lohjalaiset pitävät huolta toisistaan ja ympäristöstään esimerkkinä ja tekojemme kannustamina.

Tavoitteisiin pyritään seuraavin toimenpitein:

- Lohjalla ylläpidetään korkeatasoisia kasvatuksen ja opetuksen peruspalveluita
- Lasten oikeuksia edistetään Lapsiystävällinen Lohja -ohjelman mukaan yhdenvertaisesti, lapsia ja nuoria osallistaen
- Tarjotaan kaksikielistä kasvatus- ja opetuspalvelua
- Laadukkaat peruspalvelut turvataan monitoimijaisella yhteistyöllä
- Monipuoliset ja laadukkaat kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut ovat kaikkien saatavilla
- Uusia kulttuuripalveluntarjoajia ja -toimintaa mahdollistetaan
- Asukkaiden oikeuksia ja hyvinvointia edistetään monipuolisesti kuntalaisia osallistaen
- Haavoittuvassa asemassa olevien asukkaiden tukea vahvistetaan

Laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma täydentää laajaa hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa. Hyvinvointikertomusosassa kuvataan lohjalaisten hyvinvointiin ja terveyteen liittyvien tekijöiden muutosta vuosien 2017–2021 sekä nykytilaa vahvuuksineen ja kehittämiskohteineen.

Tämän suunnitelman pohjana on laajaan hyvinvointikertomukseen koottu tieto lasten ja nuorten hyvinvoinnista, terveydestä, koulunkäynnistä, opiskelusta, osallisuudesta sekä avun saamisesta ja palveluista. Laajan hyvinvointikertomukseen on poimittu tietoja kansallisista, säännöllisesti päivittyvistä tilastoista, jotka kuvaavat terveyden ja hyvinvoinnin nykytilaa sekä niihin vaikuttavien tekijöitä. Mittarit mahdollistavat jatkossa hyvinvoinnin ja terveyden kehittymisen vuosittaisen seurannan ja sen perusteella tehtävien tavoitteiden ja toimenpiteiden arvioinnin, tarkennuksen ja painopisteiden asettamisen. Joka toinen vuosi toteutettava kouluterveyskysely tuottaa monipuolista seurantatietoa eri ikäisten lasten ja nuorten osalta.

Opiskeluhoitosuunnitelma

Koulutuksen järjestäjäkohtainen opiskeluhoitosuunnitelma ja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen opiskeluhoitosuunnitelma täydentävät lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa 1.8.2023 alkaen.

Koulutuksen järjestäjän on laadittava opiskeluhoillon kokonaisuuden toteuttamiseksi koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma. Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman tulee sisältää opiskeluhoillon toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoillon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta). (13§).

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhoillon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten suunnitelmassa on oppilaitoskohtaisesti seuraavat tiedot:

- 1) arvio opiskeluhoillon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista;
- 2) oppilaitosyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoillon edistämiseksi ja tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi;
- 3) yhteistyön järjestäminen opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä oppilaitoksessa työskentelevien ja muiden opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa;
- 4) suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimenpiteet opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi 6 §:n mukaisesti.

Lapsiystävällisen kunnan toimintasuunnitelma vuosille 2023-2025

Toimintasuunnitelma lapsiystävällisen kunnan lapsiystävällisyyden edistämiseksi on osa lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma perustuu YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen. Lohjan kaupunki on sitoutunut Lapsiystävällinen kunta -ohjelman toteuttamiseen, Lohjan kaupunkistrategian toimenpiteenä lasten oikeuksia edistetään Lapsiystävällinen Lohja -ohjelman mukaan

yhdenvertaisesti, lapsia ja nuoria osallistaen. Ohjelma edistää tietoisuutta lasten oikeuksista ja lasten ja nuorten osallisuutta omaan arkeensa sekä antaa työkaluja arvioida kunnan lapsiystävällisyyttä edistävien toimien vaikutuksia. Malli perustuu YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen ja UNICEFin kansainväliseen Child Friendly City -malliin.

Lohja on lapsiystävällinen kunta ja lapsiystävällisyys on koko organisaation yhteinen tehtävä. Lapsiystävällisen Lohjan toimintasuunnitelman tavoitteita vuosille 2023-2025 edistetään 18 toimenpiteellä. Tavoitteet pohjautuvat Lohjan lapsiystävällisyyden nykytilan kartoitukseen.

Tavoitteet ja toimenpiteet vuosille 2023-2025

1. Kunnan viranhaltijat, työntekijät, luottamushenkilöt ja keskeiset sidosryhmät on perehdytetty lapsen oikeuksiin. Lapsen oikeudet ovat osana kunnan perehdytysohjelmia.
2. Lapsivaikutusten arviointeja toteutetaan kunnassa systemaattisesti.
3. Kunnassa on edustuksellisten osallisuusrakenteiden lisäksi muita osallisuutta edistäviä rakenteita, jotka mahdollistavat lasten ja nuorten näkemysten esiintuomisen eri ikäkausina. Näkemykset otetaan huomioon palveluita suunniteltaessa ja kehitettäessä.
4. Edistämme alueellista yhdenvertaisuutta siten, että kaikilla lapsilla on mahdollisuus sujuvaan arkeen ja harrastamiseen.
5. Lapsiystävällinen kunta -malli ja -kehittämistyö on koko kunnan yhteinen tavoite. Lapsen oikeuksien varmistamiseen ovat sitoutuneet kunnan johto, kaikki kunnan toimialat, päätöksentekijät, kolmas sektori ja kuntalaiset.
6. Kunta jäljittää ja seuraa poikkihallinnollisesti julkisten varojen käyttöä lapsiin sekä tekee lapsivaikutusten arviointia talousarviopäätöksistään (lapsibudjetointi eli LaBu).

Kulttuurihyvinvointisuunnitelma

Lohjalla kulttuurihyvinvointisuunnitelman kohderyhmiä ovat kaikki Lohjan asukkaat, joihin kuuluvat lapset, nuoret ja perheet, työikäiset ja ikääntyneet.

Kulttuurihyvinvointisuunnitelmassa huomioidaan myös erityisryhmät kuten vamman tai sairauden vuoksi erityistä tukea tarvitsevat ja maahanmuuttajat.

Kulttuurihyvinvointipalvelut ovat kulttuuri- ja taidepalveluita, joilla on terveyttä ja hyvinvointia edistäviä tavoitteita. Ne voivat esimerkiksi ehkäistä yksinäisyyttä ja sosiaalista eriytymistä, lisätä osallisuuden tunnetta, sekä tukea mielenterveyttä ja toimintakykyä.

Taiteen ja kulttuurin ammattilaiset sekä sosiaali-, terveys- ja kasvatustalon ammattilaiset kehittävät ja toteuttavat kulttuurihyvinvointipalveluita moniammatillisessa yhteistyössä.

Kulttuuripolun avulla lapset ja nuoret saavat varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen aikana mahdollisuuden tutustua erilaisiin kulttuurisisältöihin, erityisesti paikalliseen taiteeseen, kulttuuriin ja kulttuurihistoriaan.

Lapsen oikeuksiin kuuluvat oikeus leikkimiseen, virkistystoimintaan sekä oikeus osallistua vapaasti kulttuurielämään ja taiteisiin. Sopimukseen sitoutuneet kunnat edistävät toiminnallaan lapsen oikeutta osallistua taide- ja kulttuurielämään sekä tarjoavat lapsille tasa-arvoiset mahdollisuudet kulttuuri-, taide-, virkistys- ja vapaa-ajantoimintoihin.

Muut suunnitelmat

Monet muut suunnitelmat ja ohjaavat asiakirjat täydentävät lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa kunnassa. Opetussuunnitelmat ohjaavat varhaiskasvatusta, esiopetusta, perusopetusta ja toisen asteen koulutusta, näissä palveluissa lähes kaikki lapset ja nuoret kohdataan arjessa. Muita täydentäviä asiakirjoja ovat kotoutumissuunnitelma sekä kasvun ja oppimisen kehittämisohjelma. Vuoden 2023 aikana valmistuva lasten ja nuorten ennaltaehkäisevä päihdestrategia täsmentää tämän suunnitelman tavoitteita riippuvuuksien ennaltaehkäisyn toimenpiteissä.

Lasten, nuorten ja perheiden näkemykset ja kokemukset

Suunnitelmassa on hyödynnetty lasten, nuorten ja perheiden kokemuksia ja näkemyksiä hyvinvoinnin nykytilanteesta ja hyvinvointia lisäävistä tekijöistä Lohjalla.

Osana Lapsiystävällinen kunta -alkukartoitusta toteutettiin syksyllä 2021 ideaseinä ja kysely lasten ja nuorten hyvinvoinnin kehittämiseksi. Ideaseinän ja kyselyn avulla koottiin näkemyksiä siitä, mikä Lohjalla lisää lasten ja nuorten hyvinvointia ja mitä tulisi kehittää.

Kehittämistoiveet

- Turvallinen arki ja elinympäristö
- Yhdenvertaiset ja saavutettavat palvelut ja vapaa-ajan toiminta kaikille (ml. koulukuljetukset ja julkinen liikenne)
- Aito kohtaaminen ja kuuleminen, tarpeisiin vastaavat palvelut oikeaan aikaan
- Vanhemmuuden tukeminen
- Mahdollisuudet vaikuttaa
- Vertaistukea ja kohtaamispaikkoja lapsiperheille ja nuorille
- Tiedon saanti palveluista ja hyvinvointia tukevasta toiminnasta

Varttivaltuuston aloitteet kouluilta nostavat esiin monia samoja teemoja kuin ideaseinä ja kysely lapsille ja nuorille. Aloitteet koskevat ympäristön turvallisuutta, monipuolisesti hyvinvointia tukevia oppimis- ja lähiympäristöjä sekä ruokailua. Lapset toivovat, ettei ketään kiusattaisi ja rasismiin puututtaisiin. Kouluille kaivataan niin sisä- kuin ulkotiloihinkin kouluissa ja lähiympäristöissä mukavuutta, toiminnallista arkea ja liikkumista tukevia parannuksia konkreettisin ehdotuksin. Myös turvalliseen liikkumiseen lähiympäristössä liittyviä ehdotuksia on koottu kouluilta varttivaltuuston aloitteissa.

Lohjalla on toiminut Lapset SIB -ohjelma vuodesta 2020 alkaen. Ohjelmaan otetaan 4-8-vuotiaita itsesäätelyssään varhaista tukea tarvitsevia lapsia perheineen. Ohjelmassa on koottu ohjelmassa olevien lapsiperheiden kokemuksiin perustuen lasten ja perheiden hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä:

- Vuorovaikutus ja kohtaaminen

- Varhainen puheeksiotto ja tunnistaminen
- Perhelähtöiset toimintatavat
- Arjen hallinnan ja itsesäätelyn tuki lasten arkeen
- Vanhemmuuden tuki
- Siirtymävaiheen sujuvat jatkumot
- Oikea-aikaiset, tarvelähtöiset palvelut

3 LASTEN JA NUORTEN OIKEUS OSALLISTUA JA VAIKUTTAA

Lapsen oikeuksien sopimuksen artikla 12 takaa jokaiselle lapselle, joka kykenee muodostamaan näkemyksensä, oikeuden ilmaista ne vapaasti kaikissa häntä koskevissa asioissa ja oikeuden saada oman näkemyksensä huomioon otetuksi. Lapsella on oikeus ilmaista omat mielipiteensä kaikissa itseään koskevissa asioissa ja ne on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.

Lapsiystävällisen kunnan toimintasuunnitelma laaditaan osaksi lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa. **Lapsiystävällinen kunta -ohjelma edistää tietoisuutta lasten oikeuksista ja lasten ja nuorten osallisuutta omaan arkeensa. Lapsiystävällisen kunnan toimintasuunnitelman yhtenä tavoitteena (2023-2025) on kehittää kunnassa edustuksellisten osallisuusrakenteiden lisäksi muita osallisuutta edistäviä rakenteita, jotka mahdollistavat lasten ja nuorten näkemysten esiintuomisen eri ikäkausina ja ottaa näkemykset huomioon palveluita suunniteltaessa ja kehitettäessä.**

Lasten ja nuorten osallisuus ja heidän näkemystensä kuuleminen toteutuu arjen kohtaamisissa parhaimmalla tavalla. Mahdollisuudet vaikuttaa itselleen merkityksellisiin asioihin omassa elinympäristössään luovat kestävän pohjan myös yhteiskunnallisesti laajempaan vaikuttamiseen. Lohja on sitoutunut toteuttamaan ja kehittämään päätösten lapsivaikutusten arviointia, joka edellyttää lasten ja nuorten osallisuutta vahvistavien menetelmien ja toimintakulttuurin kehittämistä.

Lapset osallistuvat varhaiskasvatuksessa oman kasvu- ja oppimisympäristönsä toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Varhaiskasvatussuunnitelma normittaa lasten osallisuutta ja kuulemista arjen toiminnoissa. Lasten mahdollisuudet vaikuttaa itseään koskeviin asioihin ja ryhmän toimintaan tehdään näkyväksi ja lasten mahdollisuuksia vaikuttaa ja osallistua kehitetään varhaiskasvatuksen arjessa kaikkien lasten yhdenvertaisuutta edistäen. Kouluissa ja oppilaitoksissa toimivat oppilaskunnat, alakoulujen kummioppilaat ja yläkoulujen tukioppilaat.

Lohjalla toimii lasten ja nuorten edustuksellisia rakenteina varttivaltuusto ja nuorisovaltuusto. Nuorisovaltuusto on vaikuttajaelin, joka pyrkii edistämään nuorten etua kunnallisessa päätöksenteossa. Nuorisovaltuusto voi nimetä jäsenistään edustajat lautakuntiin, ja sillä tavoin tuoda nuorten ääntä kuuluviin päätöksenteossa. Lautakunnissa nuorisovaltuuston edustajilla on läsnäolo- ja puheoikeus. 1.1.2023 voimaantulleen hallintosäännön mukaan nuorisovaltuusto voi nimetä valtuuston kokoukseen edustajansa, jolla on läsnäolo- ja puheoikeus. Nuorisovaltuuston toimikausi kestää kaksi vuotta. Varttivaltuusto on 5.-6.-luokkalaisten ryhmä, jossa osallistujat pääsevät tutustumaan poliittisten päättäjien maailmaan ja vaikuttamaan omaan asuinympäristöönsä.

Lohjan seurakunnan nuorten hallitus (NuHa) edistää osallisuutta seurakunnan nuorten toimintaan. NuHa vaikuttaa siihen, mitä nuorten toiminnassa tapahtuu. Nuorten hallitus miettii aiheita, teemoja, tekemistä ja sisältöä muun muassa nuorteniltoihin ja -leireihin ja on toisinaan myös niitä toteuttamassa. NuHa on päättämässä nuorisotyön rahojen käytöstä, ja se kerää ja välittää jatkuvaa palautetta nuorilta työntekijöille. NuHa osallistuu seurakunnan päätöksentekoon esimerkiksi osallistumalla nuorisotyön työntekijöiden työhaastatteluihin ja tuomalla muissa asioissa päättäjille nuorten näkökulmaa. NuHalla on oma budjetti, ja sen tehtävät määräytyvät pitkälti mukana olevien nuorten kiinnostuksen mukaan.

4 TAVOITTEET JA TOIMENPITEET LOHJALAISTEN LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINNIN EDISTÄMISEKSI

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa painopiste on hyvinvointia ja terveyttä edistävässä toiminnassa. Lapsen ja nuoren elämän laatua määrittävillä tekijöillä on taipumus kumuloitua. Lasten ja nuorten hyvinvointia suojaavat tekijät syntyvät arjen ympäristöissä - kodeissa, varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja harrastuksissa. Elinympäristön viihtyisyys ja turvallisuus vaikuttavat hyvinvointiin. Yhdessä voimme mahdollistaa kaikkien lasten oikeuden terveeseen ja tasapainoiseen kasvuun ja vahvistaa hyvän kumuloitumista.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden tavoitteet ja toimenpiteet on jäsennelty viiden teeman alle: ihmissuhteet, oppiminen, turvallisuus, terveys ja osallisuus. Teemat muodostavat tiiviin kokonaisuuden ja osa-alueilla on yhteisvaikutus lasten ja nuorten hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen. Tavoitteet ja toimenpiteet suunnitelmakaudelle on asetettu laajaan hyvinvointikertomukseen koottuun lasten ja nuorten kasvuolojen ja hyvinvoinnin tilaan pohjaten.

Tavoitteet sitovat kunnan toimialat ja kaikki tulosyksiköt yhteiseen työhön.

Tavoitteet tarkentuvat konkreettiseksi toiminnaksi toimenpideohjelmassa.

Toimenpidetaulukossa on kuvattu tavoitteet, toimenpiteet, toteuttamista vastaava/vastaavat tahot sekä mittarit. Mittareissa **lasten ja nuorten hyvinvointia ja oppimista indikoivilla mittareilla** tarkoitetaan sekä tilastollisesti koottua tietoa että lasten ja nuorten kokemustietoa. Joka toinen vuosi toteutetaan kouluterveyskysely ja vuosittain FUNA-tehtävistö 3. -9. luokkalaisille.

IHMISSUHTEET			
Jokaisella lapsella ja nuorella on mahdollisuus onnellista elämää tukeviin ihmissuhteisiin, jotka vastaavat hänen tarpeitaan ja toiveitaan			
TAVOITTEET	TOIMENPITEET	TOTEUTTAJAT/ VASTUUT	MITTARIT
Tunne- ja vuorovaikutustaitoja edistetään ja vahvistetaan yhteisön voimaa yksin pärjäämisen sijaan	<p>Vahvistamme lasten ja nuorten kasvuympäristöissä systemaattisesti ja suunnitelmallisesti tunne- ja vuorovaikutustaitoja</p> <p>Rakennamme yhteisöllisyyttä ylisukupolisesti</p> <p>Järjestämme vertaistukea eri ikäisille ja eri taustaisille lapsille ja nuorille sekä lapsiperheille</p>	<p>Sivistyspalvelut</p> <p>Yhdessä hyvinvointialueen, seurakuntien, järjestöjen ja yhdistysten kanssa</p>	<p>Tunne- ja vuorovaikutustaitojen sekä vertaistuen rakenteissa olevat toimintamallit</p> <p>Lasten oppimista ja hyvinvointia indikoivat mittarit</p> <ul style="list-style-type: none"> vähintään yksi hyvä kaveri tuntee usein itsensä yksinäiseksi
Rakennetaan kattava tuki vanhemmuuden eri vaiheisiin näyttöön perustuvia toimintamalleja ja vertaistukea hyödyntäen	<p>Vanhemmuuden tuki näyttöön perustuvilla toimintamalleilla</p> <p>Erytystä huomiota kiinnitetään nuorten vanhemmuuteen ja haastavassa elämäntilanteessa olevien vanhemmuuden tukemiseen</p>	<p>Sivistyspalvelut</p> <p>Yhdessä hyvinvointialueen, seurakuntien, järjestöjen ja yhdistysten kanssa</p>	<p>Vanhemmuuden tuen toimintamallit, toteutuminen ja saavutettavuus</p> <p>Palautekyselyt toiminnan yhteydessä</p> <p>Lasten oppimista ja hyvinvointia indikoivat mittarit</p> <ul style="list-style-type: none"> keskusteluvaikeudet vanhempien kanssa
Käytämme lapsi- ja perhelähtöisiä työskentelymenetelmiä yhteisessä systeemissä työssä	<p>Monialaiset systeemisen työotteen (SYTY)-koulutukset</p> <p>Yhteisten asiakasprosessien rakentaminen kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyössä</p> <p>Henkilöstön kohtaamisosaamisen vahvistaminen</p>	<p>Sivistyspalvelut</p> <p>Yhdessä hyvinvointialueen (ml. aikuisten palvelut), seurakuntien, järjestöjen ja yhdistysten kanssa</p>	<p>SYTY-koulutuksiin osallistuminen %</p> <p>Asiakastyytyväisyyskyselyt</p> <p>Monialainen yhteistyö (TEA-viisari)</p> <p>Lasten oppimista ja hyvinvointia indikoivat mittarit, mm.</p>

	inhimillinen moninaisuus huomioiden		<ul style="list-style-type: none"> • mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista
OPPIMINEN			
Jokaisella lapsella ja nuorella on mahdollisuus oppimiseen, jatko-opintoihin ja työllistymiseen			
TAVOITTEET	TOIMENPITEET	TOTEUTTAJAT/ VASTUUT	MITTARIT
Lasten läsnäolo koulussa ja kouluun kiinnittyminen lisääntyy	<p>Juurrutetaan KouluKunnossa-hankekokonaisuudessa tuotettua tietoa ja osaamista:</p> <ul style="list-style-type: none"> • lasten läsnäoloa seurataan oppilas-, koulu- ja kuntatasolla • painopiste on ennaltaehkäisevässä toiminnassa • laadukkaiden ja oikea-aikaisten varhaisen tuen toimintamallien käyttöönotto • vahvan tuen tarjoaminen paljon poissa oleville oppilaille 	<p>Sivistyspalvelut</p> <p>Yhdessä hyvinvointialueen, seurakuntien, järjestöjen ja yhdistysten kanssa</p>	<p>Lasten koululäsnäolon seurantatyökalu käytössä</p> <p>Länsi-Uudenmaan yhteinen koulupoissaolomalli otettu käyttöön</p> <p>Lasten oppimista ja hyvinvointia indikoivat mittarit</p> <ul style="list-style-type: none"> • koettu vaikeus oppimisessa/tehostettua ja erityistä tukea saavat oppilaat
Monipuoliset oppimisympäristöt edistävät inklusiota ja mahdollisuuksia oppimiseen ja hyvinvointiin yhdenvertaisesti	<p>Tunnistetaan erilaiset oppijat ja rakennetaan kaikkia oppilaita tukevia fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia oppimisympäristöjä</p> <p>Resursoidaan tarpeenmukaiseen ja oikea-aikaiseen tukeen lasten oikeus osallisuuteen huomioiden</p> <p>Rakennetaan joustavaa koulupäivää hyvinvoinnin tukena, harrastustoimintaa tarjotaan koulupäivän</p>	<p>Sivistyspalvelut</p> <p>Kaupunkirakenne</p> <p>Yhdessä hyvinvointialueen, seurakuntien, järjestöjen ja yhdistysten kanssa</p>	<p>Koulupäivään sidotun harrastustoiminnan saavutettavuus</p> <p>Lasten oppimista ja hyvinvointia indikoivat mittarit</p> <ul style="list-style-type: none"> • kouluinnostus • koettu vaikeus oppimisessa/tehostettua ja erityistä tukea saavat oppilaat

	<p>yhteyteen koulumatkat huomioiden</p> <p>Kehitetään kaupunkiympäristöä oppimisympäristönä luonnon tarjoamat mahdollisuudet huomioiden</p>		
<p>Jokaisella on mahdollisuus saada yksilöllinen tarpeenmukainen tuki kasvuun, oppimiseen ja työllistymiseen</p>	<p>Kasvun, oppimisen ja työllistymisen polkuja tuetaan yksilöllisesti siirtymävaiheet huomioiden</p> <p>Nuorten työelämä tietoisuus sidotaan vahvasti opintoihin ja yksilökohtaiseen (ml. tehostettuun) oppilaanohjaukseen</p> <p>Nuorten kuntouttava työtoiminta järjestään kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyössä syrjäytymistä ehkäisten ohjauksellisesti</p> <p>Julkista liikennettä kehitetään tarpeita vastaavaksi</p>	<p>Sivistyspalvelut</p> <p>Kaupunkirakenne</p> <p>Yhdessä hyvinvointialueen, seurakuntien, järjestöjen ja yhdistysten kanssa</p>	<p>Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat</p> <p>Nuorisotyöttömyys</p> <p>Lasten oppimista ja hyvinvointia indikoivat mittarit</p> <ul style="list-style-type: none"> • uupumisasteinen väsymys koulutyössä

TURVALLISUUS

Jokaisella lapsella ja nuorella on turvallinen kasvu- ja opiskelu ympäristö eikä kukaan jää yksin/ syrjäydy

TAVOITTEET	TOIMENPITEET	TOTEUTTAJAT/VASTU UT	MITTARIT
<p>Turvallisuutta haastavat riskitekijät otetaan systemaattisesti puheeksi lapsen ja nuoren kasvuympäristöissä</p>	<p>Puheeksioton toimintamallit perehdytysohjelmiin</p> <p>Lasten ja nuorten näkemykset otetaan huomioon</p>	<p>Sivistyspalvelut</p> <p>Kaupunkirakenne</p> <p>Yhdessä hyvinvointialueen, seurakuntien, järjestöjen ja yhdistysten kanssa</p>	<p>Puheeksioton toimintamallit perehdytysohjelmissa</p> <p>Lasten oppimista ja hyvinvointia indikoivat mittarit</p> <ul style="list-style-type: none"> • kokee vanhemman liiallisen alkoholinkäytön haitalliseksi • vanhempien tai muiden huoltajien

			aikuisten fyysinen väkivalta
Lasten ja nuorten elinympäristöjen turvallisuus vahvistuu	<p>Huolehdimme, että suunnitelmat lasten ja nuorten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä ovat osa kaikkien lasten ja nuorten kanssa toimivien perehdytystä (koulumatkat huomioiden)</p> <p>Kiusaamisen ja väkivallan vastainen työ juurrutetaan osaksi kunnan rakenteita ja toimintoja</p> <p>Huolehdimme, että lasten ja nuorten kanssa työskentelevien osaaminen on riittävällä tasolla lasten turvataitojen vahvistamiseksi</p> <p>Digiturvallisuus osana kasvatuksen, opetuksen ja nuorisotyön rakenteita yhdessä lasten, nuorten ja vanhempien kanssa, koulutusta henkilöstölle.</p> <p>Huolehdimme, että jokaisella lapsella ja nuorella on turvallinen, luotettava aikuinen kasvuympäristössään</p> <p>Kaupunkiympäristön suunnittelussa ja rakentamisessa huomioidaan turvallisuus</p> <p>Turvallisen tilan periaatteet määritellään ja huomioidaan toiminnassa</p>	<p>Sivistyspalvelut</p> <p>Kaupunkirakenne</p> <p>Yhdessä hyvinvointialueen, seurakuntien, järjestöjen ja yhdistysten kanssa</p>	<p>Suunnitelmat ja kiusaamisen ja väkivallan vastainen työ perehdytysohjelmissa</p> <p>Turvataidot koulutusohjelmissa</p> <p>Rikoksista syyllisiksi epäiltyjen 0–14-vuotiaiden osuus</p> <p>Koulumatkalla tapahtuneet tapaturmat</p> <p>Lasten oppimista ja hyvinvointia indikoivat mittarit</p> <ul style="list-style-type: none"> • koulukiusattuna vähintään kerran viikossa • kiusaaminen loppunut tai vähentynyt siitä kertomisen jälkeen
TERVEYS			
Lasten ja nuorten terveyttä edistetään ennaltaehkäisevästi			

TAVOITTEET	TOIMENPITEET	TOTEUTTAJAT/ VASTUUT	MITTARIT
<p>Lasten ja nuorten terveelliset elämäntavat vahvistuvat yhteistyössä kotien ja eri hallinnonalojen ja muiden sidosryhmien kanssa jatkumollisesti, suunnitelmallisesti ja yhdenvertaisuutta edistäen</p>	<p>Kehitetään varhaiskasvatustyksiköiden ja oppilaitosten ruokailua kokonaisuhyvinvointia tukevalla tavalla monialaisessa yhteistyössä</p> <p>Rakennamme kansallisiin liikkumissuosituksiin ja omaehtoiseen liikkumiseen kannustavia elinympäristöjä</p> <p>Ehkäisemme ennalta riippuvuuksia ja juurrutamme lasten ja nuorten ennaltaehkäisevän päihdestrategian osana lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa</p> <p>Rakennamme yhdenvertaisia mahdollisuuksia mielekkääseen vapaa-aikaan ja harrastamiseen osana lapsiystävällinen kunta -työtä</p>	<p>Sivistyspalvelut</p> <p>Kaupunkirakenne</p> <p>Yhdessä hyvinvointialueen, seurakuntien, järjestöjen ja yhdistysten kanssa</p>	<p>Ruokailusuosituksen noudattaminen</p> <p>Ylipaino</p> <p>Liikkumissuositusten mukaan liikkuvat</p> <p>Fyysinen toimintakyky (Move-mittaus)</p> <p>Kunnan kouluruokakysely</p> <p>Lasten oppimista ja hyvinvointia indikoivat mittarit</p> <ul style="list-style-type: none"> • terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi kokeminen • koululounasta päivittäin syövät • aamupalan syöminen arkisin • tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö • yrittänyt usein viettää vähemmän aikaa netissä, mutta ei ole onnistunut • harrastaa jotakin vähintään yhtenä päivänä viikossa
<p>Lapset ja nuoret saavat tarpeen mukaista tukea arjen hallintaan ja itsesäätelyyn kasvu- ja oppimisympäristöissä</p>	<p>Lisätään ymmärrystä, ohjauksellista tukea ja ratkaisukeskeistä valmennusta arjen ympäristöihin yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa</p>	<p>Sivistyspalvelut</p> <p>Yhdessä hyvinvointialueen, seurakuntien, järjestöjen ja yhdistysten kanssa</p>	<p>Henkilöstön toteutuneet koulutukset ja tilaisuudet vanhemmille</p> <p>Ohjauksellisen ja valmentavan tuen saavutettavuus</p> <p>Lasten oppimista ja hyvinvointia indikoivat mittarit</p> <p>Tehostettua ja erityistä tukea saavat lapset/ oppilaat</p>

<p>Mielen hyvinvointi vahvistuu ja turvaamme tarpeita vastaavat opiskeluhuollon palvelut kaikille</p>	<p>Mielenterveyden edistäminen kasvu- ja elinympäristöissä</p> <p>Kynnyksettömät palvelut tarpeen mukaisina</p>	<p>Sivistyspalvelut</p> <p>Kaupunkirakenne</p> <p>Yhdessä hyvinvointialueen, seurakuntien, järjestöjen ja yhdistysten kanssa</p>	<p>Yksilöllisen ja yhteisöllisen opiskeluhuollon lainmukainen toteutuminen</p> <p>Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien 16-24-vuotiaiden osuus vastaavanikäisestä väestöstä</p> <p>Lasten oppimista ja hyvinvointia indikoivat mittarit</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tyytyväisyys elämään • Mielialaan liittyviä ongelmia kahden viime viikon aikana • Kohtalaisen ja vaikean ahdistuneisuuden kokemukset • opiskeluhuollon palveluihin pääsy
--	---	--	--

OSALLISUUS

Lapsen oikeudet kunnassa toteutuvat ja lasten ja nuorten osallisuus hyvään ja onnelliseen elämään turvataan

TAVOITTEET	TOIMENPITEET	TOTEUTTAJAT/ VASTUUT	MITTARIT
<p>Lasten ja nuorten mahdollisuudet osallistua palveluiden ja toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen vahvistuvat</p> <p>Lasten ja nuorten mahdollisuudet vaikuttaa omaa elämäänsä koskeviin päätöksiin ja saada tietoa palveluista ja päätöksistä lisääntyvät (niin kuntatasolla kuin</p>	<p>Lasten ja nuorten osallisuus turvataan rakenteissa</p> <p>Lasten ja nuorten kanssa toimivien osallistavaa työtä vahvistetaan</p> <p>Lapsivaikutusten arviointi otetaan suunnitelmallisesti ja systemaattisesti käyttöön osana lapsiystävällinen kunta -työtä</p> <p>Hyödynnämme lasten ja nuorten asiantuntijuutta aikuisten osaamisen ja</p>	<p>Sivistyspalvelut</p> <p>Kaupunkirakenne</p> <p>Yhdessä hyvinvointialueen, seurakuntien, järjestöjen ja yhdistysten kanssa</p>	<p>Toteutuneet lapsivaikutusten arvioinnit</p> <p>Huoltajien ja oppilaiden vaikutusmahdollisuudet (TEA-viisari)</p> <p>Koulutuksiin osallistumisen seuranta (kansallisen lapsistrategian koulutusohjelma)</p> <p>Lasten oppimista ja hyvinvointia indikoivat mittarit</p>

omissa kasvuympäristöissään)	ymmärryksen lisäämiseksi.		<ul style="list-style-type: none"> • kokemus kuulumisesta johonkin itselleen tärkeään ryhmään • kokee olevansa tärkeä osa luokkayhteisöä • vähintään yhtenä päivänä viikossa harrastavat
------------------------------	---------------------------	--	---

5 LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTIA EDISTÄVÄT PALVELUT JA TOIMINTA

Lohjalaisten lasten ja nuorten palveluita on kuvattu oppimisen ja kasvun tulosalueen sekä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle siirtyneiden palveluiden osalta (perhekeskustoiminta, opiskeluhuollon palvelut, lapsiperheiden sosiaalipalvelut) tarkemmin vuoden 2022 Lasten ja nuorten palveluselityksessä.

Kunnan järjestämät palvelut

Sivistyksen toimiala

Sivistyksen toimialaan kuuluvat kasvun ja oppimisen edistäminen, kulttuurin ja liikunnan kehittäminen kunnassa sekä kehittämistyö.

Kasvun ja oppimisen tulosalueella varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Toisen asteen koulutus luo valmiuksia jatko-opintoihin ja työelämään. Nuorisotyön palvelut ovat Nuorisokeskuksessa, nuorisotyön lisäksi nuorisokeskuksesta löytyy myös muita nuorten palveluita. Saman katon alla tehdään yhdyspintatyötä vahvasti asiakaslähtöisellä työotteella hyvinvointialueen järjestämisvastuulle siirtyneiden palveluiden kanssa (nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut, nuorten perheneuvola ja nuorten ehkäisy-, ihmishuhde- ja seksuaalivaltuutus).

Kulttuuri ja vapaa-aika tulosalue vastaa kirjastopalveluista. Kirjastopalvelut edistävät lukuintoa ja -taitoa yhdenvertaisuusperiaatteella tehden yhteistyötä lasten ja nuorten parissa toimivien kanssa. Kulttuuripalvelut edistävät kaikkien lasten ja nuorten yhdenvertaisia mahdollisuuksia kulttuuriin ja taiteeseen, ja liikuntapalvelut mahdollisuuksia liikkuvaan elämäntapaan koko Lohjan alueella.

Kaupunkirakenteen toimiala

Kaupunkirakenteen toimialalla vastataan kaupungin kestäväen kehityksen mukaisesta kehittämisestä, yritystoiminnan edistämisestä ja vetovoimaisuuden lisäämisestä.

Teknisen toimen tilakeskus huolehtii, että esimerkiksi päiväkodit, koulut ja oppilaitokset tukevat hyvinvointia ja terveyttä ja edistävät ympäristöterveyttä. Siivouspalvelut puolestaan huolehtivat tilojen siisteydestä ja viihtyisyydestä niin, että ne tukevat lasten ja nuorten hyvinvointia. Ruokapalvelut tukevat lasten ja nuorten terveellisiä ruokailutottumuksia kansallisten ruokailusuositusten mukaisesti yhteistyössä kotien, varhaiskasvatuksen ja koulujen kanssa, ja kaupunkitekniikan tehtävänä on kehittää ympäristön yleistä viihtyvyyttä ja luoda mahdollisuuksia turvalliselle ja esteettömälle liikkumiselle.

Kaupunkikehityksen maankäyttö- ja logistiikkapalvelut luovat edellytyksiä hyvälle elinympäristölle. Joukkoliikenteen parantaminen tukee lasten ja nuorten sujuvaa arkea ja harrastamista. Ympäristö- ja lupapalvelut varmistavat rakennetun ympäristön turvallisuuden, terveyden ja tarkoituksenmukaisuuden. Elinkeinopalvelut vahvistavat kaupungin elinvoimaisuutta ja edistää työllistymistä ja kotoutumista, tällä on vaikutusta lapsiperheiden elinoloihin ja hyvinvointiin.

Järjestöt, seurakunnat ja uskonnolliset yhteisöt kumppaneina

Järjestöjen, seurakuntien ja uskonnollisten yhteisöjen roolin hahmottaminen ja tarvittavien palveluiden kartoittaminen suhteessa kunnan palveluihin on Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen Hyte-työn ytimessä. Yhteisöjen ja järjestöjen toiminnassa kertyy monipuolista julkisten palveluiden keräämää tietoa täydentävää hyvinvointitietoa, jonka hyödyntämistä hyvinvoinnin edistämisessä on vahvistettava edelleen. Yhdistyksillä on laaja kosketuspinta erilaisiin ihmisiin ja kokemustietoa toimivista toimintatavoista sekä tahtotila tehdä kuntalaisten tarpeista lähtevää yhteistyötä eri toimijoiden kanssa lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen sekä erilaisten haasteiden ennaltaehkäisemiseksi ja korjaamiseksi.

Kohtaamispaikat ovat monitoimijaisen yhteisen työn toimintaympäristöjä.

Kohtaamispaikkojen tavoitteena on mahdollistaa lasten, nuorten ja perheiden osallisuus, vahvistaa vanhemmuutta, edistää perheiden voimavaroja ja hyvää arkea sekä vähentää perheiden ja vanhempien yksinäisyyden kokemuksia. Kohtaamispaikat luovat toimintaympäristön järjestöjen, uskonnollisten yhteisöjen ja seurakuntien, avoimen varhaiskasvatuksen, hyvinvointia ja terveyttä edistävän toiminnan, lapsi- ja perhepalvelujen sekä alueen sidosryhmien ja vapaaehtoisten yhteistyölle.

Lohjalla seurakunnat, uskonnolliset yhteisöt ja järjestöt tarjoavat tukea lapsille, nuorille ja lapsiperheille monin tavoin. Yhteisen työn vahvistaminen kuntalaisten tarpeita vastaavalla tavalla ja yhdessä jaetun tiedon kehittäminen kokoaa toimijat kehittämään asiakaslähtöisiä palveluita ja toimintaa kumppanuuksissa.

Hyvinvointialueen järjestämät palvelut

Sosiaali- ja terveystalveluiden järjestämisvastuu siirtyi 1.1.2023 hyvinvointialueelle.

Perhekeskustoiminta

Perhekeskus on palvelujen kokonaisuus, joka kattaa lapsille, nuorille ja perheille suunnatut lakisääteiset hyvinvointia ja terveyttä sekä kasvua ja kehitystä edistävät varhaisen tuen, hoidon ja kuntoutuksen palvelut.

Perhekeskus vastaa perheiden tuen ja avun tarpeisiin edistämällä ja seuraamalla lapsen, nuoren ja perheen hyvinvointia ja terveyttä, tukemalla parisuhdetta ja vanhemmuutta tarjoamalla perheille, lapsille ja nuorille ohjausta, neuvontaa sekä terapeutista ja kuntouttavaa hoitoa. Perhekeskus tukee lapsiperheiden hyvinvointia ja arkea tarjoten apua kotiin, auttaa sovinnolliseen eroon ja vanhemmuuden jatkumiseen sekä ehkäisee perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa.

Perhekeskus toimii laajasti verkostoyhteistyössä lapsiperheille palveluja tuottavien tahojen kanssa ja osaltaan yhteensovittaa asiakaslähtöisesti kuntien sekä järjestöjen ja seurakuntien palveluja ja toimintaa. Toiminnalla edistetään matalan kynnyksen palveluja ja vertaistoimintaa avoimen päiväkodin ja järjestöjen kanssa tehtävällä yhteistyöllä.

Lohjalla toimii kaksi perhekeskusta, Purje ja Aurlahti. Niissä sijaitsee perheneuvolan, neuvolan, lasten tutkimuksen ja kuntoutuksen sekä ehkäisevän perhetyön ja kotipalvelun palvelut, joita tarjotaan kaikille lohjalaisille lapsille, nuorille ja perheille.

Osana perhekeskusta toimivat ja kehitettävät perheiden kohtaamispaikat ovat fyysisiä, avoimia matalan kynnyksen toimintatiloja, joissa perheet, vapaaehtoiset ja työntekijät vahvistavat lasten ja vanhempien osallisuutta, vuorovaikutusta ja voimavaroja sekä tukevat perheiden hyvää arkea ja yhteisöllisyyttä. Lohjalla avoimen varhaiskasvatuksen kohtaamispaikat ovat löytäneet paikkansa lapsiperheiden hyvinvoinnin vahvistajana.

Lapsiperheiden sosiaalityö

Perhesosiaalityö on muutosta tukevaa työtä, jonka tavoitteena on yhdessä perheen kanssa lieventää elämäntilanteen vaikeuksia sekä vahvistaa perheen omia toimintaedellytyksiä ja osallisuutta. Lapsiperheiden sosiaalipalveluissa kehitetään palvelutarpeen arvioinnin prosessia pyrkien oikea-aikaisiin tarpeeseen perustuvien palvelujen järjestämiseen lapsiperheille.

Lastensuojelussa on otettu käyttöön systeeminen toimintamalli. Lastensuojelun systeeminen toimintamalli on tapa organisoida lastensuojelu tiimityöksi, jossa lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä saa tuekseen moniammatillisen tiimin, johon kuuluu myös perheterapeutti.

Jatkuvan rekrytoinnin ja kouluttamisen kautta tukiperheiden, erityistukiperheiden, ammatillisten tukihenkilöiden ja vapaaehtoisten tukihenkilöiden osalta pyritään paremmin palvelemaan lohjalaisia lapsiperheitä heidän tuentarpeidensa mukaisesti. Perhehoitajien rekrytointi, kouluttaminen ja perhehoitoon panostaminen kodin ulkopuolisena sijoituksen muotona on keskiössä.

Opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut

Psykologi- ja kuraattoripalveluilla tarkoitetaan opiskeluhuollon psykologin ja kuraattorin antamaa opiskelun ja koulunkäynnin tukea ja ohjausta, joilla edistetään sekä koulu- ja opiskeluyhteisön hyvinvointia että yhteistyötä opiskelijoiden perheiden ja muiden läheisten kanssa. Lisäksi tuetaan opiskelijoiden oppimista ja hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia. (Oppilas- ja opiskeluhoitolaki 7§).

Hyvinvointialue, jonka alueella oppilaitos sijaitsee, vastaa 1.1.2023 alkaen opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelujen järjestämisestä alueellaan sijaitsevien oppilaitosten opetuksessa tai koulutuksessa oleville opiskelijoille heidän kotipaikastaan riippumatta. Hyvinvointialueella on velvollisuus järjestää psykologi- ja kuraattoripalvelut opiskelijoille myös silloin, kun koulutuksen järjestäjä on yksityinen tai valtio, jollei koulutuksen järjestäjä päättä järjestää näitä palveluja osittain tai kokonaan omana toimintanaan ja omalla kustannuksellaan. Hyvinvointialue voi tukea koulutuksen järjestäjää psykologi- ja kuraattoripalvelujen järjestämisessä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1§, 9§)

Hyvinvointialueen on opiskeluhoitopalveluita järjestäessään toimittava yhteistyössä oppilaan vanhempien ja huoltajien tai alaikäisen opiskelijan vanhempien ja huoltajien, muun opiskeluhoito- ja opetushenkilöstön, opetuksen tai koulutuksen järjestäjän sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa. (Terveystuoltolaki 17 a §).

Opiskeluhuollon kuraattoripalveluissa tulee yhtä kuraattoria kohden 1.1.2022 alkaen olla enintään 670 opiskelijaa, lain mukainen mitoitus toteutuu Lohjalla. Psykologipalveluita järjestettäessä saa yhtä psykologia kohden 1.8.2023 alkaen olla enintään 780 opiskelijaa. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 a §). Siirtymävaiheessa hyvinvointialueelle on Lohjalla 1250 oppilasta psykologia kohden, elokuussa tavoitteena lainmukainen psykologimitoitus.

Lohjalla työskentelee vakituisessa työsuhteessa 11 koulukuraattoria, joista kaksi on vastaavaa kuraattoria. Toinen vastaava kuraattori toimii johtavana koulukuraattorina.

Koulupsykologina vakituisessa työsuhteessa työskentelee viisi koulupsykologia, joista yksi on johtava koulupsykologi. Lisäksi koulupsykologipalveluita toteutetaan ostopalveluna.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut

Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto ovat osa koulujen ja oppilaitosten monialaista opiskeluhoitoa. Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa yhdessä STM:n kanssa oppilashuoltoa koskevasta lainsäädännöstä.

Koulu- ja opiskeluhoollolla tarkoitetaan oppilaan sekä opiskelijan hyvän oppimisen, psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa.

Yhteistyötä tehdään opettajien, kuraattorien ja psykologien sekä eri toimijoiden (mm. lääkäri, perheen) kanssa sekä yhteisöllisen että yksilökohtaisen opiskeluhoollon työssä. Työssä korostuu terveyden edistäminen ja varhainen puuttuminen, terveellinen ja turvallinen oppimisympäristö sekä sairausvastaanotto. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa annetaan oppilaalle/ opiskelijalle tietoa sekä terveydenhuollon että sosiaalihuollon palveluista ja tarvittaessa yksilöllisesti ohjataan hakemaan näitä etuja ja palveluita.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon henkilöstömitoituksesta on laadittu valtakunnallinen suositus. Kouluterveydenhuollossa tulee olla yksi kokopäiväinen ja ympärivuotinen terveydenhoitaja 600 oppilasta kohti. Kokopäiväistä ja ympärivuotista koululääkärinä kohti tulee olla korkeintaan 2100 oppilasta.

Opiskeluterveydenhuolto edellyttää toisella asteella yhden kokopäiväisen terveydenhoitajan 570 opiskelijaa kohti sekä kokopäiväisen lääkärin 1800 opiskelijaa kohti.

Yhdyspintatyö Länsi-Uudenmaan alueella

Yhdyspinnalla tarkoitetaan kahden tai useamman organisaation välistä toiminnallista yhteyttä. Kunnan ja hyvinvointialueen yhdyspinnoilla tarkoitetaan toimintoja ja tehtäväkokonaisuuksia, jotka kuuluvat kunnan tai hyvinvointialueen järjestämisvastuulle ja joissa niiden asiakaslähtöinen toteuttaminen edellyttää yhteistyötä kunnan ja hyvinvointialueen välillä. (Kuntaliitto).

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukeminen edellyttää yhteen sovittavaa johtamista ja toimijoiden välistä saumatonta yhteistyötä. Yhteisten asiakaslähtöisten toimintamallien kehittäminen yhteistyössä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa on oleellista. Hyvinvointialueelle siirtyneistä palveluista kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyössä keskeisiä ovat oppilas- ja opiskeluhuolto, perhekeskustoiminta, lapsiperheiden sosiaalityö, vammaispalvelut sekä päihde- ja mielenterveyspalvelut. Ytimessä asiakaslähtöisessä toimintatavassa on yhteinen systeminen työ.

Opiskeluhuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhuoltona. Lisäksi opiskelijoilla on oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhuoltoon. (Oppilas ja opiskeluhuoltolaki 3§)

Yhteisöllisen opiskeluhuollon tarkoituksena on kehittää koulun toimintakulttuuria ennaltaehkäisevästi siten, että keskitytään koko oppilasryhmän tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittämiseen sekä kiusaamista, väkivaltaa ja häirintää ehkäiseviin toimiin. Kehittämistyötä tehdään yhteistyössä koko koulu yhteisön kanssa. Kun opiskeluhuoltoryhmässä käsitellään koulun yhteisiä asioita, voidaan tehdä yhteistyötä esim. koulun johtoryhmän, oppilaskunnan tai vanhempainyhdistyksen kanssa.

Opiskeluhuoltotyö kuuluu kaikille kouluissa työskenteleville aikuisille. Koulu- ja oppilaitoskohtaiset opiskeluhuoltoryhmät toimivat säännöllisesti kaikilla kouluilla ja niiden tehtävänä on koordinoita ja kehittää koulun opiskeluhuoltotyötä. Opiskeluhuoltoryhmää johtaa pääsääntöisesti rehtori, apulaisrehtori tai vararehtori. Muita jäseniä ovat tavallisesti koulupsykologi, koulukuraattori, erityisopettaja, kouluterveydenhoitaja sekä yläkoulussa/yhtenäiskoulussa oppilaanohjaaja.

6 SUUNNITELMAN TOTEUTTAMINEN JA SEURANTA

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä seuraa ja arvioi lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden toteutumista vuosittain, ja raportoi tuloksista valtuustolle. Lisäksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä arvioi lasten ja

nuorten hyvinvointia Lohjalla suunnitelman päivittämiseksi. Kaupunginhallituksen alainen hyte-jaosto seuraa ja arvioi lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toteutumista 1.8.2023 alkaen.

Koulutuksen järjestäjän on arvioitava opiskeluhuollon toteutumista ja vaikuttavuutta yhteistyössä kunnan opetustoimen ja hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystoimen kanssa sekä osallistuttava ulkopuoliseen opiskeluhoitoa koskevaan arviointiin. Opiskeluhuollon osalta toiminnan toteutumista ja vaikuttavuutta arvioi opiskeluhuollon monialainen ohjausryhmä (opiskeluhoitolaki 25§).

Keskeiset seurannan ja arvioinnin kohteet ovat

- lasten ja nuorten hyvinvoinnissa tapahtuneet muutokset
- palvelujärjestelmän toimivuus
- suunnitelman kehittämiskohteiden toteutuminen

Tulevaisuudessa Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen merkitys korostuu alueen lasten ja nuorten hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraajana. Länsi-Uusimaan alueellisen hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman prosessi on käynnistynyt vuoden 2022 aikana. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa päivitetään osana hyvinvointisuunnitelmien kokonaisuutta tarpeen mukaisesti, jotta lasten ja nuorten hyvä elämä voi toteutua parhaalla mahdollisella tavalla.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma julkaistaan valtuustokausittain laajan hyvinvointikertomukseen pohjautuen yhdessä laajan hyvinvointisuunnitelman ja kulttuurihyvinvointisuunnitelman kanssa.

Tiivistelmä

Valtaosa lapsista ja nuorista on tyytyväisiä elämäänsä, mutta haasteena on hyvinvointierot lasten välillä. Lohjalaiset lapset, nuoret ja perheet ilmaisevat tyytyväisyyttään mahdollisuuksiin harrastaa, liikkua luonnossa ja lähialueen palveluihin. Maantieteellisesti laajaa kuntaa haastaa kuitenkin huoli alueellisesta eriarvoisuudesta ja myös lapsiperheiden jaksamisesta ja varhaisesta tuesta ja palveluista.

Kouluterveyskyselyn perusteella lasten ja nuorten kokemus yksinäisyydestä on lisääntynyt siitä huolimatta, että lähes jokaisella on vähintään yksi läheinen ystävä. Yksinäisyyttä kokevat erityisesti tytöt. Kouluinnostus on vähentynyt, ja yhä useammalla on uupumisasteista väsymystä koulutyössä ja kokemusta riittämättömyydestä. Samaan aikaan kokemus netissä vietetyn ajan rajaamisen haastavuudesta on lisääntynyt. Ahdistuneisuus vaivaa yhä useampaa lasta ja nuorta ja on tyypillisempää tytöillä. Tytöt kokevat poikia useammin vaikeuksia oppimisessa, vaikka perusopetuksessa tehostettua tai erityistä tukea saavien poikien osuus on suurempi.

Terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi kokevien koululaisten ja opiskelijoiden osuudet ovat nousseet. Arjen aamupalan, koululounaan ja riittävän yönunen jättää väliin liian moni. Tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö on nuorilla yleisesti laskusuunnassa, mutta alueelliset erot ja poikien isompi osuus käyttäjissä huolettaa. Kouluterveyskyselyn mukaan liikunta-aktiivisuus vähenee iän myötä.

Vanhempien tai muita huolta pitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa kokeneiden lasten ja nuorten määrä on suuri. Kokemukset koulukiusaamisesta ovat valitettavan yleisiä, ja kiusaamisen koettiin loppuneen tai vähentyneen siitä kertomisen jälkeen entistä harvemmin. Lastensuojeluilmoituksia tehdään enemmän, ja vaikka se on merkki huolen lisääntymisestä, se kertoo myös tuen tarpeiden tunnistamisesta aiempaa varhemmin.

Opiskeluhuollon palveluista kouluterveydenhuollon vastaanotolle pääsy koetaan helpoimmaksi ja koulupsykologin vastaanotolle haastavimmaksi tarvittaessa. Yhä useampi kokee, että opettaja on kiinnostunut mitä oppilaalle kuuluu ja opettajat kohtelevat oppilaita välittävästi ja oikeudenmukaisesti, vaikka tyttöjen kokemus mahdollisuudesta keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista onkin heikentynyt.

Huoltajien ja oppilaiden vaikutusmahdollisuudet koulun toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin ovat heikentyneet. Korona-aika on osaltaan vaikuttanut kokemuksiin kuulumisesta itselle merkitykselliseen yhteisöön.

Lapsiystävällisenä kuntana lasten ja nuorten mahdollisuuksia vaikuttaa omaa elämäänsä koskeviin päätöksiin niin ryhmänä kuin yksilönä halutaan edistää systemaattisesti suunnitelmakaudella. Lapsiystävällisen kunnan toimintasuunnitelma asettaa mitattavat tavoitteet ja toimenpiteet vuosille 2023-2025 kaikille yhteisenä. Lapsiystävällisen kunnan toimintasuunnitelma täydentää ja syventää lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa vuosille 2023-2025.

Lähteet

Ideaseinä ja kysely lapsille ja nuorille. Millä tavalla voimme edistää lasten ja nuorten hyvinvointia Lohjalla. Kooste:

https://docs.google.com/presentation/d/18Mgr3PC1UiKlip0qYeE3Z4hWxm_HqpN7/presentation?slide=id.g110c6ba721e_0_0

Kansallinen lapsistrategia: komiteamietintö (Valtioneuvoston julkaisuja 2021:8).

<https://stm.fi/lapsistrategia>

Kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelma. Valtioneuvoston periaatepäätös.

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163541>

Kansallinen mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma vuosille 2020–2030.

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:6. Vormaa H, Rotko T, Larivaara M, Koslof A.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162053/STM_2020_6.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Lapsiystävällinenkunta-verkkosivusto. Suomen Unicef.

<https://www.lapsiystavallinenkunta.fi/>

Lohjan lasten ja nuorten palvelut. Palveluselvitys 2022.

https://drive.google.com/file/d/1E0rTEXDLqAMfBfflQ1AaOSwK7YMmWVB/view?usp=share_link

Välijärvi J. (toim.). Edellytykset kasvuun, oppimiseen ja osallisuuteen kaikille. Tutkijoiden havaintoja ja suosituksia lasten ja nuorten monipuolisen kehityksen, terveyden ja vaikuttamisen mahdollisuuksien edistämiseksi. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:7.

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161440>

Yleissopimus lapsen oikeuksista.

https://finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2